

# Učiteljski Tovariš.

Glasiilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

**Vsebina:** † Leopold Potrebin. — Z orožjem v roki in v rezervi — na Amonite! — Pisarna za zdravljenje naših bolnih stanovskih družabnih, uradnih, književnih, narodnostnih in političnih razmer. — Kaj vse klerikalci privoščijo učiteljem! — Dopisi. — Društveni vestnik. — Književnost in umetnost. — Vestnik. — Inserati.

## † Leopold Potrebin.

Dne 4. preteklega meseca je padel v Radečah pri Zidanem mostu smrti v grabljive roke naše gore list. Mož, ki je užil v težkem svojem življenju malo veselih trenutkov, je izdihnil, da se izpočije in naužije miru v objemu tiste zemlje, ki jo je ljubil iz goreče duše, a ki ni imela za živih njegovih dni sladkega zavetja in udobnega mesta zanj. Zakaj tik ob njem so hodili mrzli in brezdušni ljudje, hladni teoretiki in odurni formalisti, tiranski Abderiti, ki so oskrunjali s šikanami in z brezčutno oholnostjo svetost njegova navdušenja, veličino njegove umetniške nature. Kazala so se dostikrat znamenja, da se sesede na kup ves njegov notranji svet, lep kot iz slonove kosti, zgrajen na visokih idealih in plemenitem valovanju njegovega ognjenega temperamenta. Toda vselej je še ob pravem času, mnogokrat ob zadnjem hipu zakipela energija njegove krepke volje preko udarcev umazane sedanjosti, da so letele puščice kot od neprodirnega oklepa nazaj; zato smo ga pač videli padati, a pasti nikoli. V nezdravem telesu je bivala zdrava duša, čista in neoskrunjena.

Bil je eden izmed tistih učiteljev, ki jim prinese pravico do življenja šele bodočnost. Močan je bil v sebi. Z lastnim razsodnim umom si je ustvaril svoja pota, ki so čestokrat hitela v stran od usiljevanega šablonstva ter mu zavoljotega kopala sitnosti in zbadanja na vrat, da bi ne imel mirne noči, če bi ne našel utehe in zadovoljnosti v samem sebi, v tistem neizčrpnem vrelcu moške samozavesti in mirnega ponosa, ki zre iz srca in se izteka zopet vanj, da je bilo njegovo notranje življenje kot utrinek večnosti: umrl je in živil!

Drugi ljudje, ki se jim klanjajo tilniki in se hlinijo pred njih nadutostjo slabotni samoljubniki, žive v zlatih penah in bodo umrli, ne da bi ena solza orosila očesa. Izginili bodo, ker niso bili poklicani, da bi živeli. Ne umevajo življenja, zato pa žive drugim v škodo in s tem silovito greše ter si pripravljajo težko zadnjo uro, ako jih ne prevzame vera vase toliko, da bodo umrli enako Neronu. A umrli bodo vendarle, in vse njih življenje bo zagrnila noč.

On pa je umrl in živil!

To njegovo posmrtno življenje čutimo, ko se srečavamo podnevi in ponoči naše misli z njegovimi. Vrše okolo nas v

pomladni svežosti in so nam drage in dobre kakor bi se izlivale iz nas in se iztekale zopet v nas. Še živimo, prijatelj, zakaj smrtna ost ne poseče korenin življenja, ki nima smrti!

Te korenine so razpletene širom sveta. Pile so življenjsko svojo silo tudi iz njegovega srca. Razplelo jih je stvarstvo daleč naokrog. Mnogo najboljših duš se je že izživelo zaradi njih, ker so se jim žrtvovale same. Sokovi teh korenin, ki se blagonosno mrežijo po naši zemlji, so izpiti iz takih duš, kakršna je bila njegova. Njegovo navdušenje za idealno stran stanu, ki mu je živel s poštenim delom, je položilo zaklade njegove notranjosti domovini na oltar: Vzemi, vse je tvoje! — Ta žrtev je bila tako velika, da je zaradi nje klecnila moč njegovih živcev in se pretrgala kot strune na goslih. Obenem pa je bila tako nesebična, da so umrle v njem vse zahteve njegove osebnosti, da je bil končno kot posoda, iz katere zajemajo drugi, kot kurivo, ki se uničuje samo, da greje druge. In tako se pretaka njegova duša še vedno po koreninah, ki drže kviško deblo našega skupnega navdušenja, naših skupnih idealov. Lupina je padla od zlatega jedra, zato nam je sedaj njegova duša sveta relikvija, in ko se nagibljejo naše duše k nji v hrepenenju in v zavesti poštenega mišljenja, nas navdaja volja, da se zgrnemo tesneje, da zamašimo vrzel in da se ne izneverimo prijatelju, ki je živel za nas in tudi prebil mnogo zla zaradi nas. To je sladka daritev in najlepša molitev: ostani zvest svojim idealom do konca dni!

Človeka, kakršen je bil on, ne morejo umevati ljudje, ki jim je prišla modrost šele potem, ko so prišli do visokih mest. On je bil vse svoje žive dni nizko pri tleh. Nihče ni stopil iz visočine, da pokaže njegovo vrednost v pravi luči. Kdor je zgoraj, navadno ne mara, da bi ga temnela luč, ki prihaja od spodaj. On je dostikrat zanetil ogenj tam, kjer je tlela žerjavica. Zato je šinil plamen od spodaj gor, in mladi ljudje so goreli in brez trepeti stopali svoja pota, a veljakom so se iztezale roke po lču, ki je mnogokrat švignil po njihovih ramah, da je zajočalo telo, a se osokolila duša. Bil je — recimo mu v čast — naš agitator, mož, ki ne zabimo nikoli nanj!

Zato je trdo in neusmiljeno, da ga tudi s telesom ni več med nami.

In s tisto roko ga ni več med nami, ki je vodila taktirko, da so se v hipu, ko jo je zavzdignil, potopile vanj vse naše duše, ki jih je potem vladal, kakor je bilo to pesmi

in pesniku najmilejše. Bil je naš drugi Nedvčd. Dandanes ne vedo več ljudje pri nas, kako so peli učiteljščniki v šentjakovski cerkvi in v telovadnici ljubljanskega učiteljščica in učitelji in učiteljice v redutni dvorani, ko je stal Nedvčd pred njimi, miren in strog, partitura na licu, dinamika v gestah. On ni tega nikoli pozabil. Daleč iz dolenskih strani je prihajal v Ljubljano, da je učil tovariše in tovarišice, ki so dospeli od povsod, da se poklonijo pesmi.

Kamor je stopil, so rasli uspehi njegovega dela. Žrtvoval mu je dneve in noči. In bilo je malo tako lepih noči, kakor so bile tiste, ki jih je žrtvoval plemeniti vzgoji našega preprostega ljudstva. Dolenska stran tamkaj ob Savi je bila torišče njegovemu delu. Lep je ta svet: Sava mu šumi ode v proslavo. Še lepši je bil tiste dni, ko je hodil on med domačim ljudstvom in mu vlival v srca razumevanje pete in igrane pesmi. Ob njem so se zbirali njegovi šolarji. Ljubili so ga. Dostikrat mu je bilo hudo v srcu, a kadar so prišli k njemu, se mu je toplota razlila po prsah in vedel je, da ne sme misliti nase, da je poklican, živeti vzgoji. Kadar so ga zaželeli odrasli ljudje, in se mu je nagibala glava v otožnosti, mu je vzrasla moč v srcu: pozabil je nase in živel drugim. Najlepše mu je pa bilo, kadar je bil med nami. Pa če ni bil vedno med nami, za nas je bil vedno. Z največjo pažnjo in z najčistejšim navdušenjem je stopal v naših vrstah, goreč za pravice svojega stanu, z vsakim dihom, z vsako mislijo živeč in delujoč za našo čast, za naš ugled.

In nikoli miru, nikjer počitka, nič priznanja od tam, kjer ni pričakovati umevanja takih individualnosti. Toda v kljub temu ni nikoli zatajil svojega značaja: kakršen se mu je izobrazil, tak je legel z njim v grob.

In to je veličastvo njegove smrti!

E. Gangl.

## Z orožjem v roki in v rezervi — na Amonite!

(Dalje.)

Gospod knezoškof je postal sam strasten klerikalec, da je slep in gluha za vse početje svoje stranke, da, še več: kot višji pastir je izdal več pastirskih listov, s katerimi je ljudstvo naravnost klical o volitvah na krov zoper brezverne liberalce. S tem je provzočil strahovit boj na političnem polju. On je slep in gluha za nemarno in pohujšljivo vedenje duhovščine, slep in gluha za častikrajo, laž in obrekovanje klerikalnega časopisja. Bojeviti in nemarni duhovniki so pri njem v čisljih, daje jim dobre službe, medtem ko mirni, pošteni, pohlevni, pobožni in ne bojeviti zaman prosijo zanje. Ako se je pa predtrnil kak duhovnik biti nevtralen pri volitvah ali celo glasovati z brezverskimi liberalci, mu je žugal, da ga suspendira ali odpusti iz službe. Vsi konsumarji so njegovi ljubčki, ljubček njegov je sam dr. Šusteršič, ki pravi, da je šola prokletstvo za naš narod. Zabredel je naš knezoškof pri svojem lastnem gospodarstvu jako globoko, zabredel je v svoji gluhi klerikalni slepoti jako daleč, zaradi česar bo tudi dajal pred Bogom še hujši odgovor, ker je gluha in slep za početje podrejene mu duhovščine, ki jo vodi v boj in pogubo lastne časti, v versko mlačnost, prepir in sovraštvost ter v grozno škodo posvetnega gospodarstva med narodom.

Iz tega razvidimo, da je trdil prav Američan, ko je dejal, da se silno širi med Slovenci v stari domovini brezverstvo, samo da je smatral za razširjevalca brezverstva liberalno časopisje, a mi smelo trdimo, da stokrat huje škoduje veri novodobni nepošteni boj, čudno vedenje duhovščine, pohlepnost te po svetnem blagu in jako veliko tudi zloraba propovednice. Na kraju, kjer bi morali ljudstvu razlagati samo sveto resnico evangelija, kličejo fanatično ljudi na politični boj, brezobzirno na hudoben in zvižčen način črnijo, obrekujejo in hujskajo zoper pristaše liberalizma, češ, da ne zaslužijo drugega, kakor da bi jih pahnili v globočino pekla, medtem ko sami dajejo najgrše in najslabše zglede, da ljudje kar majajo z glavami. V pojasnilo navedemo tukaj samo en zgled. Neki mlad duhovnik, strasten pristaš novodobnega boja, je prišel v nasprotje z nravnim vedenjem, ker je tudi duhovnik podvržen slabostim kot vsak izmed nas, zato te slabosti niti ne omenjamo. Omeniti pa moramo njegov zagovor, ker se je zavedel, da ga ljudje zaradi tega črtijo, ker je v javnosti čul budo kritiko o sebi. Neko nedeljo je napravil prilično sledečo propoved: »Kdor je brez greha, naj pobere kamen in naj ga vrže vanjo«, je rekel Kristus ljudem, ki so mu privedli prešestnico, da jo sodi. Ker se pa nobeden ni upal tega storiti, ji je rekel: »Pojdi v miru in ne greši več.« Vsi ljudje smo grešniki, tudi duhovniki nismo izvzeti, tudi mi grešimo lahko kakor vsak izmed vas. Gorje mu pa, kdor se nad slabostmi duhovnikov izpodtika, njegove slabosti smeši, ga opravlja in mu krade dobro ime, gorje! Ta bo dajal pred Bogom strašan odgovor, ker se je lotil maziljenca božjega, ker je obrekoval, poniževal in kradel dobro ime božjemu namestniku, ki ima oblast, odpuščati grehe, česar sama Mati božja in svetniki v nebesih nimajo.« — Tako se mora znati pri ljudstvu dobiti nazaj izgubljeno dobro ime ter ljudstvu zamašiti usta, da je to slepo in gluha za duhovska dela! Na tak ali podoben način si zna pomagati klerikalizem povsod in vedno iz zadrege. Nerazsodna masa verjame vse, verjame in sklepa iz takih propovedi, da je duhoven več kakor Mati božja in svetniki v nebesih. Ne čudimo se torej strahu, trepetu in klečeplazenju svojega naroda pred duhovščino. In vendar je takšna propoved naravnost brezverska. Ali ima res duhovnik oblast odpuščati grehe? Mi trdimo, in to ve vsak otrok, da grehe odpušča edino le sam Bog, ako se jih skesano izpovemo ter sklenemo, da se poboljšamo. Duhovnik je le posredovalec med Bogom in grešnikom. On je človek, zaradi tega ne more videti v človeško srce, ali se je grešnik skesano izpovedal ali ne. Ako je vse grehe povedal ali nalašč kaj zamolčal, to ve le Bog. Izpovednik odpušča na videz skesanemu in neskesanemu grešniku grehe s prošnjo, da bi mu jih tudi Bog odpustil. Na podoben način se trosi med našim narodom brezverstvo ali pa verska mlačnost, da mnogi izmed njega, ki ni posebno v veri utrjen, začinja dvomiti, če je vera prava ali ne, ker sliši in vidi našo duhovščino tako govoriti, živeti in delovati. Pri nas je klerikalizem padel jako globoko, ima hude rane na svojem telesu kakor koncem srednjega veka.

Pri nas vlada sedaj boj, ki ga je provzočil klerikalizem; nasledki tega boja so že sedaj jako občutljivi, zlasti je jako prizadet kmetiški stan, ki je klerikalizmu največja podpora. Dal Bog, da bi se našemu preprostemu kmetu že enkrat odprle oči, da bi ne podpiral več duhovščine v vojni za posvetno nadvlado, čast in slavo, ampak ji pokazal pri volitvah pot k